LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV



708

1917-18

Textsigen

# Pelle Sturkmans Berättelser.

## Folksägner från BLEKINGE Skärgård

**REGISTER**


| | | |
|---|---|---|
| Kyrkobygge. | 3 | |
| Digerdöden | 2 | Uppt. av. |
| Nyfött barn. (kramad) | 5 | G. Thomaus. |
| Stor svart karl vid sängen. | 7 | |
| Rädd för kvinnfolk. | 9 | HS Sig |
| Påhäng | 10 | |

LUNDS UNIVERSITETS FOLKMINNESARKIV "Bella Sturkman" 708 LUNDS UNIVERSITETS FOLKMINNESARKIV

"Ja, som han vet, så heter jag Sturkman, och det namnet tog jag, när jag blef båtman, och då ville jag bygfästa minnet af vår ö på en värdigt sätt, och så tog jag då namnet Sturkman. Fast egentligen borde det ju vara Storkö, för så hette den förr — här var så obilligt med storkar på den tiden, fast här inte finns en enda nu.

Ja, här så många sägner om denna ön, fast en ju inte kan borga för att det är sanning allt. Men det som står uppskrifvet i böcker vet man ju är sanning, och där förmäles det, att år 1349 funnos här öfver 500 själar på ön. Men år 1350 funnos bara 3 kvar, ty alla de andra hade stupat med i en farsot, som de kallade digerdöden eller svarta döden. Det står också upptecknat i en bok att en liten gosse och en liten flicka gingo

LUNDS UNIVERSITETS FOLKMINNESARKIV

LUNDS UNIVERSITETS FOLKMINNESARKIV


ekning från Skärgårds
od. 1917-18
lle Stenhuvud

omkring från det ena huset till det andra, och pojken hade en skyffel, och flickan hade en sopkvast. Först tog pojken ett tag och skrapade på golvet med skyffeln, och flickan var genast tillreds och sopade efter honom, och den ena sopade. Men på tre ställen slände flickan att sopa, och på hvart och ett af de ställena blef en människa vid lif, och det var de tre, som lefde öfver på hela ön. — Här var en kyrka redan på den tiden på ön, och den var helgad åt S:a Gertrud. Hon var syster åt S:t Per, som hade en kyrka helgad åt sig i Torhamn. Där går en sägen om kyrkan här ute — den gamla förstår — att när de skulle bygga den, då kunde folket här ute i skärgården inte enas om, hvar den skulle ligga. Många ville ha den här på ön, många på Tjurkö, och fast där bara var två människor på Flakskär,

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV


så ville de två i alla fall ha en kyrka där ute. Då föreslog prästen, som var en klok och förslagen man, att de skulle göra en modell af trä af kyrkan, sådan den skulle komma att se ut, och kasta den modellen i sjön och låta den flyta i land, hvar den ville, och så skulle de bygga kyrkan där. Så skedde ock, och den flöt i land på Sturkö, och där blef också kyrkan byggd. (En c:a 15 cm. hög, massiv modell af ek finnes verkligen i den nuvarande kyrkan, är af synnerligen ovanlig form och troligen högst 200 år gammal. Ett par afbildningar, som finnas af den gamla kyrkan, rifven på 1870-talet, stämma icke alls öfverens med modellens form.) S:ta Gertruds kyrka var en s. k. offerkyrka, som fick mycket god rykte om sig, och att det lyckades att offra till henne, när man var i sjönöd, det vet jag själf af egen

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV



erfarenhet.

Jaså, han vill veta, om jag aldrig råkat för något — jo då, ända sen jag var precis nyfödd. Min mor låg i soffan och var klen och svag — det var bara ett par timmar efter det jag var född — och var alldeles ensam i rummet. Jag låg och sof på hennes arm och visste inte mycket till mig. Rått som det var kom en stor, svart säcks råtta för fönstret, så det blef nästan alldeles skumt i rummet. Just på samma sån kände mor, att jag skrek, och trodde väl, att hon klämde mig på något sätt och skulle komma efter, hur jag låg, men då var jag borta. Hon hörde tydligt, hur jag gnällde och skrek, men kunde ej få syn på mig någonstans i rummet. Till slut letade hon sig ut öfver soffkanten, och då låg jag under soffan och var alldeles liksom kramad. Sedan den dagen var jag sjuk och konstig

LUNDS UNIVERSITETS FOLKMINNESARKIV


på alla vis, och både mor och far och annat folk trodde, att det bara skulle bli en oäring af mig. Den stora, svarta säcken, som mor satt för fönstret, blef liksom ett spökelse, som körde mig till, ty jag såg den många gånger sen. En gång, när jag varit ute och plockat potater — jag var väl tio år på den tiden — blef jag trött och gick in och lade mig i kammaren en liten stund. Bäst som jag skulle till att somna in en liten lur, kom den stora, tede säcken och lade sig vid sidan om mig i sängen. Jag tyckte det var rätt så obehagligt, ty han trängde mig rätt så svårt, och så flyttade jag mig till andra ändan, så att säcken och jag skulle ligga skafötter. Men det dröjde inte länge, förrän säcken var efter mig där också, och så fort jag flyttade mig öfver till andra ändan af sängen, så var säcken där

LUNDS UNIVERSITETS FOLKMINNESARKIV

nästan på samma sätt. Vi höll på länge på det viset, och jag var riktigt arg till slut, då mor kom in, och täcken ögonblicklingen försvann.
En annan gång, när jag låg, stod en stor, svart karl vid sängen, och varifrån han kom, det vet inte jag. Han hade en stor hatt med vida brätten på huvudet, en tröja med silverknappar, knäbyxor och röda strumpeband med långa dräskor (= tofsar). Rätt som det var låg han hos mig i sängen, men jag rullade mig kvickt undan, så han kom mellan mig och väggen. Den tog jag spjärn mot golvkanten och klämde honom in mot väggen så obilligt att jag riktigt kände hur han sjönk in bakom tapeten — men där blev inte hål i väggen förstås. Nu hade han fått ryggen, men han tyckte förstås, att han skulle

LUNDS UNIVERSITETS FOLKMINNESARKIV


hitta på någon ledtåt, och med detsamma började det skramla och lefva i väggklockan rent underligt. Då vaknade jag arg och reste mig upp i soffan och knöt näfven mot klockan och sade: Hvad har du på klockan att göra? Gack dän, din lede djäfvel, och låt klockan hänga i fred, så jag — och så blef det slut med det spökeriet.

Jag var som sagdt sjuk och krasslig, ända tills jag blef konfirmerad; men då släppte det mig med ens. Särskildt var jag sjuk och lärde var jag mycket illa sjuk, och jag vet särskildt en dag vid julen, när vi nyss hade bryggt öl och en stor kopparkanna stod inne på bordet, som jag ville dricka ur. Den hade ett öra på hvardera sidan, och jag tog den med bägge händerna och förde den till munnen, men det var precis

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV


som om någon mer än jag haft Tag i den och inte ville låta mig dricka. Så kom mor in med detsamma, och genast for fanskapet sin väg. — Särskildt lemnat var det dagen innan jag skulle gå fram för prästen. Vi sutto alla där hemma och åto kvällsmat, när jag kom att tänka bortåt golvet. Där satt en stor, svart hund med gloanes ögon, och fasligt svår var han att se på. Ingen mer än jag såg honom, och det var bara mig han blängde på. Så började far att läsa fader vår, och innan han kommit till "fräls oss ifrån ondo", då var hunden borta, men allihop kände vi, hur det osade svavel.

Det är konstigt, men det liksom hängde ihop med sjukdomen, att jag var rädd för folk och särdeles kvinnfolk. Men när jag

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV


blef fri från anfäktelsen, då blef det tvärt om, och skam till sägandes var jag i mina dar rätt så glad för däkor (= flickor) och tyckte om att skoja med dem om lördagskvällarna. Så var där en däka på Tjurkö, som det blef likstom litet särskildt väl med, och jag brukade ro öfver dit på kvällarna och hälsa på henne. En kväll kom en stor svart hund och satte sig i båten, men jag bad till honom att få dit, där han var hemma, och då blef jag af med honom. En annan gång, när jag rodde öfver och var midt i Djupasund, blef båten med ett tag så tung, att jag inte fick den ur fläcken — det kändes precis som om den suttit fast med en ankare. Jag gick bort i aktern, och då fick jag se en stor, svår

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV


sjösatt, som kunde sig på och höll fast båten. Jag blef så arg, så jag spottade honom midt mellans hans otäcka ögon: led vas han innan till synes, och inte blef han granare, ty jag tuggade mycket snus på den tiden. Men han bara grinade så mycket otäckare mot mig och högg klorna än bättre i båtkanten. Då blir jag riktigt rasen och räckte till honom i skallen med åsekaret, så det spracks på hela längden, men då blef jag fri för den fulungen, förstås. — Året efter, när jag en kväll skulle ro öfver — det var förstås en annan dåka — då var där ingen båt nere vid Sanda, warifrån jag brukade ro. Jag hade ingen båt själf förstås, utan brukade taga hvilken som helst, som jag ansåg passlig. Det var månklart och granut väder, och jag såg tydligt en båt

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV



ett par bössskåll från stranden och som närmade sig. Jag tänkte, att den kunde bli bra åt mig och köp då ner bakom några stora stenar för att fånga mig, tills folket kommit i land och fått sin väg. Det var en konstig båt att vara tystrodd, tänkte jag, ty inte ett ljud hördes, hvarken af åromа, eller när båten stötte mot land. Tre svartklädda män gingo ur den utan att säga ett ord, och inte ett ljud förnams häller, när de gingo inåt land bland all småstenen. Jag trodde knappt, att jag var riktigt klarvaken, och tog mig en riktig pris för att liksom klarera luftrudet ett tag. Så gick jag ner till båten, och den låg riktig nog ut, men där låga två par åror, som voro alldeles torra, fast de varit doppade i vatten för inte en minut sedan. Jag vände mig om för

708 LUNDS UNIVERSITETS FOLKMINNESARKIV

att titta efter de tre männen, men de syntes ingenstans, och när jag på lyfte ena benet för att gå i båten, så var den också försvunnen på samma sätt. Den kvällen kom jag inte över till däcken, och det var kanske bäst så.

Om det berodde på, att jag fått nog av spökeriena på sjön, eller det var något annat, så bydde jag mig i alla fall inte vidare om några frontimmer på Fjurkö. Men det röjde ju inte så fastigt länge, innan jag fick ögonen på en däcka här på ön. Henne skulle jag gå och hälsa på en kväll, när jag märkte, att det var något, som var i följe med mig. Jag såg ingenting, men jag kände det ändå. Jag paktade farten, för att det skulle hinna förbi mig, men det hjälp inte, den ökade jag på och sprang slutligen, men det var med

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

mig hela tiden, och jag var inte människa
att bli af med det. Så den tiden hade jag inte
den vetenskap, som jag har nu, men annars är
det ju en lätt sak att bli af med ett följe-
spöke, om man bara får tre slag baklänges,
ty spöken kunna inte gå baklänges, som en vet.
Nåja, flickan tjänade på ett stort ställe ute på
Skällenäs, och när jag kom fram till gården
och bankade på köksdörren, så var den låst, och
ingen kom och öppnade. Så gick jag bort till
köksfönstret och knackade ett slag och tittade
in i köket på samma gång. Men där syntes
inte ett lif mer än en stor, svart katt, som
satt midt på golfvet och glodde stint på mig.
Då gick jag runt hela huset och tittade
in öfverallt och bankade sent obilligt hårdt
på alla fönster och dörrar, men inte ett

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV


lif förvanns, och inte ett ljud hördes. Jag tyckte ju förstås att det var konstigt, att inte någon enda människa var hemma i hela huset, men det var ju intet annat att göra än att med tungt hjärta gå till en annan dåka, som jag kände. Jag kände tydligt, att spöket var med mig hela tiden, men just som jag skulle klifva öfver en ställa och satt med ena benet på andra sidan, blossade det till omkring mig så oväldigt, att det blef ljust omkring mig som mitt på dagen och ögonbrynen riktigt sveddes och luktade krut — men på samma sång släppte också ötyget mig, så jag blef fri för det. Dagen efter träffade jag min dåka i handelsboden, och då frågade hon mig med samma huarför jag inte kommit till henne på kvällen, som jag lofvat. Jag blef

LUNDS UNIVERSITETS FOLKMINNESARKIV


förstås konfys och talade om, att jag varit där men inte spidde (= märkte) en levandes själ i hela huset mer än den svarte katten, som satt på kökssoffret. "Inte har vi nån svart katt, inte", sa hon, och då begrep jag sodt hvad slags katt det var. Och att något faustiys hade förvänt synen för mig var ju också klart.

Men att en kan råka ut för och se konstiga syner ibland om nätterna, det är då säkert. Jag hade varit ute fillas en sänp vid jultiden och var på väg hem vid 12-tiden. Just som jag kom vid Johan Agusts smedja mötte jag en likprocess (= procession) med mycket folk. De gingo midt på vägen, men jag var rätt så kavat på den tiden, skall jag säga, och gick inte ur vägen för livem som helst, och där-

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV


för då fick jag med mitt på vapen. Så var där någon af dem, som sade: "Tack ur vapen, annars slår vi ihjäl (-ihjäl) dig!" men jag bara grinade förstås och fick på. Och innan jag visste ordet af, var jag mitt inne ibland dem, utan att jag hade stött mot en enda. Och när jag tittade närmare på folket, då kände jag igen en hel del af dem, men alla, som jag kände, hade varit döda flere år. Då begrep jag sedt, hvad det var för slags process, som jag råkat ut för, och önskade att jag inte tagit vapen befattning med dem. Men jag skulle ändock visa mig kaltig (= morsk), och så spordе jag dem, hvar de kommo ifrån. "Jo, vi har varit och slagit ihjäl Pelle Hansa," svarade en af dem, "och i morgon natt skola vi ut och slå ihjäl nämndemannen i Skallatorp."

LUNDS UNIVERSITETS FOLKMINNESARKIV

Och som han hade sagt det, var hela processen liksom bortblåst, och jag ville knappt tro att jag satt rätt. När jag så kom hem, ville jag förstås inte tala om det, förrän det dagats, men jag sof lite länge, och när jag vaknade, kom min äldsta syska och talte om, att Pelle Hansa dött under natten. "Ja, det vet jag", sade jag, och i morgon natt dör nämndeman i Skallatorp." När jag så skulle tillsäga upp, var det stört rent omöjligt, och då begrep jag, att jag blifvit Letten (= råkat ut för syn). Sen låg jag sjuk länge och spottade blod i sex veckor. Men nämndemannen dog riktigt nog, fast han ej varit sjuk förut, och när det blef kändt, att jag förutsagt hans dödsfärd, då blef jag mycket berömd för den vetenskapen.

Min bror, han som fick

LUNDS UNIVERSITETS FOLKMINNESARKIV

ner sig på isen, var också kunnig i många saker, särskildt sådant, som man inte kan lära efter böcker. För exempel så hade där kommit vagnlass till skolemästarens i Ryd med en soffa, som de köpt på en auktion. De anfäktades länge af den och både svorde och rökade, men ingenting hjälpte. Så kom min bror dit i något ärende, och när han fick höra talas om deras plåga, lofvade han hjälpa dem. Så tog han tre vagnlass, den förste var kungen, sa' han, den andra drottningen och den tredje var drottningens systrar. Så bar han ut dem på gården och ställde dem försiktigt ner på marken och sade: "Nu går du härifrån med din drottning och hennes systrar och tar allt ditt folk med dig och kommer aldrig mera hit!" Och han må tro mig eller ej, men dagen efter stod där inte en enda vagnlus att

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

uppbrinja i hela skolehuset. — Sak samma var det med ett annat ställe, där de hade fått en obillig hop med myror i sin källare, vid brunnen och på många andra ställen, där de anfäktade folket och åto upp maten för dem. Myrstacken var inte på deras grund, men låg alldeles utanför stenmuren, som var gränsen. Bror min fick rätt och sade helt enkelt till myrorna att gå hvart de ville, men på detta folkets grund finge de absolut inte vistas, och det hjälpte med detsamma. — Ja, det var stor synd, att min bror skulle bli borta på det viset, för annars hade han nog uträttat mycket gott här i världen med de vetenskaper han hade. Har han inte hört, hur det kom till, när bror min fick ner sig? Nå, då skall han få höra då. Det var

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

på vintern, och det hade fruxit länge, så isen låg fast och säker ända långt ut i sjön till Utklippan. Bror min var en säker karl till och skjuta och brukade ofta gå på på isen och skjuta säl. Så tog han sin bössa en dag och sade, att han skulle gå ut åt Flakskärshållet och se efter säl. Men han kom aldrig tillbaka, utan hade förstås gått ner sig i någon vak och drunknat. Vi voro ute flere karlar en hel vecka dagen igenom och letade efter honom, men funno inte ett spår. Så visste vi förstås, att det inte lönade sig att söka, och att någon underström fört bort honom, men han skulle ju flyta upp någonstädes, när isen gick till våren. Jämt en månad efter det han blifvit borta, vaknade jag en natt af att dörren gick upp, och en kall vindpust

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV





dog in i kammaren. Det var klart månsken, som lyste in genom fönstret, och jag kunde tydligt se alla sakerna i rummet. Dörren stod halföppen, och midt i dörrhålet stod bror min. Jag hade ju fått och sörjt honom som död, och nu stod han helt naturlig i sin vanliga skepelse och med bössan på sysslen i min kammare. Men jag förstod snart nog, att det var hans vålnad, ty jag såg tydligt hela bössan rakt igenom honom och bara en liten snutta otydligt. Då liksom bäfvade jag ett tag, men lugnade mig, när han talade till mig med sin vanliga röst. "Pelle", sa' han, "jag är död, men du skall inte vara förskräckt, för jag vill inte göra dig något ont. Men nu har jag legat i sjön en hel månad och vill gärna bli jordfäst på kristligt vis. Jag vet, att ni letat efter mig, men ni

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

har inte sökt på rätta stället. Strömmen har fört mig rätt utanför Djupasund och där hörde jag elfva famnar ifrån Kråkan, rakt österut på grundt vatten." Och just som han sagt det, vände han sig om och skulle på ut genom dörren. Men jag hade blifvit modig igen och ville gärna tala med honom om begrafningen och sådant, och då ville jag gärna öfverta hans del i Kalle Liljas störeka, men visste inte, hvad han sett för sin lott. "Masse", sa' jag och hoppade ur sängen, "du har väl inte så ovädligt brådtom, så du inte kan hugna dig ett litet Tag, utan hugna dig bara". Men han for rätt mot dörren som ett rykande och ville smita ifrån mig. Då blef jag arg och tyckte, att han bar sig ohöfligt åt, och högg tag i bösstan, som han hade på

LUNDS UNIVERSITETS FOLKMINNESARKIV

ryggen och ville hålla honom kvar. Men han flög ut genom dörrhålet, men kom inte längre, ty bössan kom på tvären och fastnade mitt i dörren. Så ryckte han till ett svårt tag, så bösspipan krökte på mitten och kom loss, och i samma rykande var han borta. På morgonen gjorde jag i ordning ett par liror, tog ett par båtshakar och en yxa och lade på en släde och drog af med. Så mötte jag Karl-Olas Kalle i Mossen och sporde honom, om han ville på med och draga opp kor min. "Den måtte vara tåker på, kvar han ligger, när du tagit kaselyg (= släde) med dig", sa han. Så talade jag om, kvad som passerat på natten och den krökta bösspipan, och då blef han förveten och följde med. Och riktigt nog låg kor min, där han sagt, och när vi

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

fått upp honom med hässan på ryggen, så var pipan krokig.

Ja, så kan jag berätta för honom om något komiskt, som jag en gång råkte för. Det var Kalle Abrahamsson och jag, som voro i den stora mossen och rikade. Rätt som det var stötte min spade mot något hårdt, som klang till som gull. Jag teckenade åt Kalle, att han skulle vara tyst och komma och hjälpa mig. Så körde han också ner sin spade vid sidan af min och kände också något och hörde, hur det klang till. Så säger han, det förgrymmade nötet: "Pass på, Pelle, här ha vi vår lycka!" Och i detsamma fick han liksom ett slag för örat, så han dråsade baklänges och hörde en röst, som pep i örat på honom: "ne-ej, du!" Och hvad det än var, som vi

LUNDS UNIVERSITETS FOLKMINNESARKIV


ställ på, så var det sjunket, och det enda vi hade för besväret var att vi blef sjuka bägge två så blodet stod ur alla ändar på oss, hvarförutom Kalle Abrahamsson blef stendöf på örat och är så än i dag. — Mycket värre gick det för en dräng, som var ute och plöjde på Senoren en dag. Rätt som det var förstannade hästen, och när han tillade närmare efter, hade plogbillen kört rätt i ena örat på en stor kopparkittel. Han spände genast ifrån hästen och lät plogen stå som den stod. Så gick han och lånade ett par tvillingoxar af en granne och tog husbond med sig, och så körde de upp kitteln. Hon var alldeles full till bräden med guld- och silfverpengar, och drängen och husbonden delade dem lika och voro rika karlar på det

LUNDS UNIVERSITETS FOLKMINNESARKIV

viset. Drängen lät sin andel innestå tills vidare hos husbonden, och de sände kitteln med alla pengarna i verc i källaren under potaterna.

Men innan en vecka var gången, så var både mannen och drängen döda och huset hans nerbrunnet. T.o.m. mannen, som lånat bort sina tvillingsocar, blef af med dem och blef själf sjuk och spöttade blod i sex veckor. Jag vet nog, hvar man skulle kunna gräfva och finna många rara saker, men det kommer aldrig att inträffa att jag talar om det, ty här ha händt olyckor nog i världen ändå på det viset."

28.

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

Nils Rulles äventyr på sjön.

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV


"Jasså, kan vill höra något äfventyr från hjön, som jag själf varit med om! Ja, när en som jag varit båtsman i öfver trettio år, så har en ju varit med om rätt så många opplefvelser, när lifhanken inte var mycket värd, skall jag säga. Ett af de kostligaste äfventyr, som jag var med om, var en gång på fregatten "Gefle" i Engelska Kanalen. Vi kom nere ifrån Gibraltar och gick med alla klutar för en fin babords kuling. Vakten hade nyss slagit två glas, så det var midt på dagen med fin sikt. Jag stod tio rors, just som vakten ropade: "wrak ohoj, rätt förut, tre kabellängder!" Det var ju inte mycket tid att vifta på, om vi voro så nära, och jag lade fördäs genast roret hårdt styrbord öfver utan att vänta på chefens order, medan jag mumlade öfver, hvarför inte utkiken

LUNDS UNIVERSITETS FOLKMINNESARKIV


varskott förr. Skutan var emellertid en fin seglare, och jag visste godt, att hon lydde roder fint, och innan vi satt en kabellängd, låg hon rätt för kryss mot första kursen. "Vrak ohoj, sätt fönst, fyra kabellängder!" skrek den sakramentskade utkiken, och jag lade öfver skutan igen till första kursen. Chefen hade nu kommit upp på däck och sprang fram i bogen för att titta, då utkiken ännyen skriker till: "vrak ohoj, sätt förut!" Jag medger, att jag höll på att bli rent stollig, för hvad kunde det vara för vrak, som ändrade kurs så kvickt och precis i vår kurs? Chefen tyckte nog också det var konstigt, ty han sa'r order att dreja bi och besåg alla skutar, och så låpo vi där och drefvo utan segel. Nu kunde jag också lämna rattet och så fram till relingen och syna vraket. Men maken till

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV


vrak har jag aldrig sett, huvarken för eller
senare, men hvad det var, var då inte godt
att gissa. Det såg närmast ut som ett stort,
puckelryggigt åbåke, men rätt som det var,
satte det fart, så vattnet forsade om boven
på det. "Det är ett sjötroll", skrek sekonden,
"men det skall vi knäppa!" — "Hvad vill du göra
med det?" sporde chefen, "det är för resten inte
alls något troll, utan en hval, fast en ovanligt
vår en." — "Ja, hvad det är, så skjuter jag den",
sade sekonden. Men chefen ville inte höra
talas om något sådant och ville inte häller
beordra någon af folket att ladda någon ka-
non. Till slut fick ändock sekonden göra som
han ville, men chefen fritog sig för allt ansvar
i vår närvaro. Sekonden valde ut en af babords
däckskanoner, en lång en, som vi kallade "Lång
Piper" och som sköt bäst af alla, och laddade

LUNDS UNIVERSITETS FOLKMINNESARKIV


den med ett grott skott och stångkula. Sjötrollet — ty ett sådant var det, det tåpa vi snart — höll på en lång stund och for fram och tillbaka och var omöjligt att få kom på, så sekunden hade just tänkt att se upp det alltsammans, då det plötsligt satte kurs rätt på skutan och så tvärstannade med ett ryck på en knapps kabellängd — och mitt för kanonen! "Bed nu kvickt dina böner", hädade sekunden och brände af skottet i samma nyckande. Hur skottet tog fick vi aldrig veta, ty när röken skingrat sågs inte ett solagram (= en smula) på vattnet, men rakt akterut hörde vi ett otäckt skratt, som satt i öronen på oss hela den resan. Men något hade sekunden säkert råkat, ty han var känd för den bäste kanonskytten i hela Kungl. Flottan, och "Långe Piper" var den bästa kanonen. Men det blef inte lång tid, som vi

LUNDS UNIVERSITETS FOLKMINNESARKIV

fick på oss att stå där och gapa, skall jag säga, ty i detsamma tar det till med ett blåsande, så det pep i tacklet, och varifrån den vinden kom ifrån visste inte vi, ty inga moln hade synts. Men ~~glada~~ väl var det vore vi, att vi hade seglen beslagna, ty den natten, som kom, hade vi det hårdaste väder, som fregatten Gefle någonsin ridit ut. Vid tretiden på morgonen bedarrade det med ens, och chefen blåste till skaffning och frågade efter sekonden, för att han själv skulle få gå till kojs. Men då var sekonden borta, och han var den ende mannen, som gick över bord den natten. Han hette ändå Karl Fredrik Berglod och var den säkraste kanonieren i Kungl. Flottan.

Har han hört talas om sjöfröken? Jaså, inte det i nej, det är ju inte så värst många, som hört talas om henne, och ännu färre,

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV



som sett henne. Det är inte något vanligt sjö-
troll det, må han tro, utan fin och len som
den grannaste herrskapsmansell, och fint
klädd och pyntad är hon också. Ifrån hon kom-
mer ifrån, det vet man inte, men om hon
kommit ombord, så skall man bara inte låtsa
om henne. För se hon är lik andra fruntimmer
och vill att man skall fjäska för henne och
göra sig till, men det är bara att låtsa, som
om man aldrig sett röken af henne. Ger man
sig i prat med henne, så ligger man på hafs-
botten, innan resan är slut, och det är
många, som satt öfver bord utan synlig an-
ledning och blifvit borta, bara för att de inte
kunnat styra sig, men sen är det ju för sent
att tala om det och varna andra. Det händer
ju ofta på stora båtar nu för tiden, att där

LUNDS UNIVERSITETS FOLKMINNESARKIV



är mycket frutimmer ombord, men om en på en sådan båt ser något frutimmer uppe på däck på natten, så är det alut säkrast att inte låtsa om henne, ty det kan vara sjöfröken.

En sak, som man också bör ge akt på, är vid skeppbygge. Det händer ibland, att man mitt i natten hör ett fastligt sågande och spikande inne i fartyget, som håller på att byggas. Egentligen borde man då genast ta sonder skrovet med betsamma, eller också bör man söka sälja skutan, så snart den är färdig. Ty om ägaren hör att det arbetas om nätterna, fast där inte finns en lefrande katt när skutan, så kan han vara säker om, att den snart går under.

Jag kan tala om en annan komstig upplefvelse, som jag var med om, sedan

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV



jag lämnat båtsmanskapet. Vi voro (va) fem flyckar, som voro (va) ute och vrakade med en storeka (=garnen sättas ut och få driva med båten) och hade börjat tå in vaden. Jag och en till voro (va) ute i en liten båt med ena ändan af (v) vaden och hade tagit in ett par famnar, då vi finno (k) upp ett litet barn, som låg och sof (v). Det var så fasligt litet, att det lätt gick igenom en maska på sillgarnet, och det var ett rent underverk, att det kunde sitta där i garnet. Anders, som var med i båten, log unpa-plackaren, och då han tänkte, att den kunde vara valen och komma till och frysa, tog han af (v) sin vante och stoppade ned ungen i. Men jag sade till honom, att den inte hörde oss till, att det var bäst att låta den få komma dit, där den hörde hemma. Och som jag sade det, sprätte ungen till i vanten, så den flög ifrån honom och for

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV


i sjön och gick till dykeriet med detsamma, som vi säger. Och precis på samma sång hörde vi båda två alldeles tydligt en sång, som kom nerifrån bottnen och som löd:

"Vantarnas man,
ro strax i land,
Ty det blåser i Holstein,
och snart kommer det fram".

Och vi rafsade hvickt in noten och kom hvickt upp på stenekan och talade om vårt äventyr. Och inte dröjde det länge, förrän vi fått upp alla segel, och just som vi kom i land, kom där en by så svår, att man nästan inte i mannaminne sett maken. Men det var också två båtar, som blef borta med man och allt i det vädret. Men aldrig har jag hört om någon, att de fått en sådan varning, som vi fingo.

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

Annars vet en ju, att när man hör sjökalfven
böla, så bör man ge sig i land så fort en kan[x].

[x] I Provence talar man om Faramans ko, som
böljar, när hafsvinden kommer in öfver land.

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

Lina Makes katt.

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV


"Snälla, goa herrn, kan han inte säga mig, hvad jag skall göra för att bli af med en katt, som inte är riktig. Se det var på det viset, att Sven Agusts Lina hade en katt, som han fört, och som de inte sig till på länga tider. Så en morgon, när Lina steg opp för att koka sig lite morgonkaffe, så låg sammerligen kattan i spisen och hade en råd rumpe. Och hade den kattan kommit dit på naturligt vis, så hade den så visst kommit genom skorstenen med rumpen, för den var där inte på kvällen, och alla fönster och dörrar hade varit väl täppta. Inte var rumpen häller nyfödd, för han låg och slodde så stinkt på Lina, så hon kände sig riktigt konstig. Så fick Anders-mannen min-hörna talas om det härna underverket, och

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV


han gick till Lina och frågade henne, om hon gjorde med katten. Nej, det gjorde hon inte, så hon, och så fick Anders ingen med sig hem. För se Anders har alltid varit liksom litet insnidig (= klyftig), och han begrep nog, att det var på något särskildt sätt, som kattkraket var begåfvadt, och så ville han ha nytta af det. "Jag vill inte ha med katten att göra", sa' jag, och Anders fick själf ansvara katten och göra den sådan han ville ha den. Och katten artade sig riktig bra och blef en god kam, fast jag nog tyckte, att han slodde litet skarpt i blandt. Så gick det så till julen, och själfva julafton var Anders ute och hottade (= tjuvfiskade) ål, och jag var förstås hemma och kokte kropp-kakor (nationalrätt). Juldagsmorgon steg jag opp vid 4-tiden för att se Anders och barnen kropp-

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV


kakor på bänken, som en brukar, och då fanns där inte så mycket som en endaste en på fatet, och där hade väl varit minst fyrtio på kvällen. Och när jag så tittade under bänken, så låg alla degbitarna där, men alla fläskasagarna (= fläsk, skuret i små tärningar) hade kattakräket satt i sig. Och de sex ålarna, som hade hängt i köket hade han också satt i sig. Anders och barnen frågade, huarför de inte fick några kroppkakor på bänken, som bruk och sedvänja var, och då förtalte jag, att katten ätit opp både den och ålen. Så fick de i julottan allihop, men jag fick tvungét vara hemma, för jag skulle sänka katten. Jag tog en bit af Anders torskarej och band en bra sten i ena änden och katten i den andra, och så gick jag ner till kallen och sålade (= kastade) ut allihop, där

708

LUNDS UNIVERSITETS FOLKMINNESARKIV

det var djupt. Och vill han tro mig eller ej, så innan jag var halfvägs hem, så var katten efter mig som en sjogge (= skuggа), och när jag kom hem, så satt katten där på förstustenen och flodde ageligt (= stygt) på mig. Då tog jag en annan bit af torskarefven och en sten så stor, att jag knappt kunde såla ut den, och jag såg riktigt efter att katten plumsade i ordentligt. "Den gången lef du där nog," sa' jag höjt och kände mig riktigt lättad, men tros han inte, att katten kom efter mig igen som en sjogge precis som förra gången! Och medan Anders och karlen satt i Guds hus, sänkte jag den katten fyra gånger, men sen tordes jag inte mer, för han flodde agligare på mig för hvar gång jag sålade ut honom. Och Anders spyntar hvar dag för det har tapit så ledt på

LUNDS UNIVERSITETS FOLKMINNESARKIV

haus torskaref. Men katten är inte död än, utan
rämner utanför hvar natt och faler på oss,
men aldrig kan vi få fatt på den, och aldrig
ser vi den på dagen. En natt fol han värre
än vanligt, och Anders tog på sig och satt sig
ut efter honom med ett bessman. Han (katten)
hade blifvit liksom rent förvandlad och var
alldeles livit, och Anders såg tydligt, hur det
gloade (= lyste) i munnen på han. Han tog vapen
rakt öfver backarna häu mot kyrkan, och
Anders var efter honom hela tiden. Rätt på
de stora kyrkegårdsgrindarna flög katten, och de
for opp som skott och smällde igen efter
katten rätt för Anderses näsa, och han var
inte gjäl till att få opp dem, rätt så han
bräckte med bessmanet, så det blef krokigt.
Anders kom hem och såg morsöen (= modstulen)

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

ut, och sen låg han och var letten (= gastkramad) i flere dar och kom sig inte, förän jag släppte kol mellan hanses särk och kroppen — men då släppte det förstås som det brukar. Men hur vi skall bli af med katten det är obegripelift, ty ofär (= ondt) har vi redan haft af han, och värre kan det bli. Ty jag trodde genast från begynnelsen, att det inte var någon pat katt, och jag önskar så visst, att han vore i sjön, dädan han är kommen."